

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ХАРКІВСЬКЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ
МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ВІДДІЛЕННЯ: ФІЛОЛОГІЯ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО
СЕКЦІЯ: УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Сьогодні у творах М.О. Бахмата

Роботу виконала:

Кривенко Лілія Сергіївна,

учениця 11 класу Миколаївської
загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Зачепилівського району
Харківської області, член гуртка
«Літературне краєзнавство»

Науковий керівник:

Чуб Тамара Миколаївна,

вчитель української мови та
літератури Миколаївської
загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Зачепилівського району
Харківської області, керівник
гуртка «Літературне краєзнавство»

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Біографія М.О. Бахмата	5
Розділ 2. Творчість нашого земляка	8
2.1. Збірка лірики «Душі закоханої світ»	8
2.2. Гумор і сатира М. Бахмата – збірки «Пастка для себе», «У селі над Оріллю»	14
2.3. Багатство мовних образотворчих засобів у творах митця	22
Розділ 3. Колеги М.О. Бахмата по перу – про визначальні риси його творчості	27
Висновки	30
Список використаної літератури	31
Додатки	

ВСТУП

Людина, яка любить свою батьківщину, вважає себе гідною звання українця, не буде байдужою до народних звичаїв і традицій, історії та літератури рідного краю, до тих людей, що є нашою гордістю. Природа нашого краю, події, які відбувалися на Харківщині, надихали талановитих митців на створення літературних шедеврів. Сивої давнини сягає корінням пам'ятка давньоруської культури «Слово о полку Ігоревім...», з Харковом пов'язані імена Г. Сковороди, П. Грабовського, Г. Квітки-Основ'яненка, В. Сосюри, О. Довженка, О. Гончара. Ми пишаємося, що можемо назвати своїми земляками Х.Алчевську, Л. Первомайського, І. Муратова, М. Побеляна. Щасливі ми, що наш степовий край теж багатий на талановитих людей: Зачепилівщина дала державі дипломатів і військових, вчителів та артистів, майстрів вишивки та спортсменів, Героїв соціалістичної праці та Героїв Радянського Союзу. Щасливі тим, що благословенна зачепилівська земля давала творче натхнення видатному російському композитору П.І. Чайковському, письменникам М.Д. Рудю, Ф.Є Злидню, А.Ф. Хижняку. Впевнені, що ще не один наш земляк прославить рідний край своїми здобутками, бо живуть серед нас небайдужі і відверті люди, закохані в життя і красу. А своїх героїв ми повинні знати. Тож і вирішили ми зайнятися вивченням життєвого і творчого шляху Миколи Остаповича Бахмата, ветерана журналістської справи, поета, художника, публіциста. Бо Зачепилівщина – його батьківщина. Тут він народився, тут навчався, сюди летять його спогади і думки, тут на сторінках районної газети зустрічаємо його ім'я. Та знаємо ми про М. Бахмата непростимо мало. Хто він, як складалося його життя, як прийшов він у літературу, чого досяг, що його хвилює, які основні мотиви його творів? – ось це і зробили ми **темою** свого дослідження. Вирішивши написати цю роботу, ми мали на **меті** донести твори М. Бахмата до більш широкого кола читачів; дослідити його поетичну творчість за розділами: 1. Збірка лірики «Душі закоханої світ»;

2. Гумор і сатира М. Бахмата – збірки «Пастка для себе», «У селі над Оріллю»; 3. Багатство мовних образотворчих засобів у творах митця; показати оцінку творчості поета колегами по перу; дати змогу вчителям-словесникам та учням використовувати матеріал дослідження на уроках літератури та в позакласній роботі. Сподіваємось, виконавши цю роботу, познайомити земляків ще з однією творчою особистістю рідного краю.

Таким чином, **об'єктом дослідження** є літературна творчість М.О. Бахмата, а **предметом дослідження** – твори із його ліричних та гумористичних збірок.

З результатами свого дослідження, його матеріалами ми неодноразово знайомили учнів школи під час проведення тижнів української мови та літератури, на годинах спілкування, уроках літератури рідного краю. Велику допомогу в роботі нам надає сам поет, з яким ми уже тривалий час підтримуємо зв'язок. Він систематично надсилає нам свої спогади, твори, акварелі, інформаційний матеріал, роздуми. А ми вважаємо своїм обов'язком донести матеріали нашого дослідження до своїх земляків.

РОЗДІЛ 1

БІОГРАФІЯ М.О. БАХМАТА

Батьківщина кожної людини починається з рідного порога, а отже, з батьківської домівки. Такою домівкою для майбутнього поета стала стара довга хата під соломою на околиці Зачепилівки, де в родині Остапа та Марії Бахматів виростили доньки Галина, 1926 р.н. і Катерина, 1929 р.н. Саме тут у 1935р. і народився син Микола. Ріс цікавим, допитливим. Особливо любив бувати у великому садку, милувався грушею та абрикосами перед вікнами. Може, саме тоді, коли вдихав п'яний аромат цвіту чи смакував соковитими плодами, у його серці визривала любов до краси рідного краю, його природи? (А скільки ж клопоту сім'ї було через ті абрикоси та груші, коли крадії закручували двері дротом, зганяли з двору собаку і обносили дерева).

Початок війни для сім'ї Бахматів, як і для всього українського народу, був великим горем. Микола Остапович згадує ті дні: «Ми сиділи з мамою і сусідкою, не запалюючи каганця і, зажурені, не знали, про що говорити. Ми прислухалися до гарматних вибухів, що долинали з-під Краснограда, од яких дзвеніли шибки».

Після війни юнак навчався у Зачепилівській середній школі, закінчив її у 1953 р. Щоліта допомагав батькам, пас колгоспних корів далеко в степу. А ще разом з друзями купався в річці, ловив рибу, грав у футбол, ходив на вулицю в Миколаївку на Кочерги. Один з найяскравіших спогадів – колядування взимку. Все побачене і пережите в юності пробудило у Миколи жагу до творчості і сформувалося в поетичних рядках. (А писати вірші він почав ще в 1951 році).

Невдовзі після закінчення школи хлопець був призваний до армії. 23 доби поїздом їхав на Далекий Схід до Владивостока. Навчання в сержантській школі, щоденні заняття, марші, сувора дисципліна. Через півроку їхав вже до Полтави за новобранцями, потім у Сизрань [додаток А]. А далі – сопки, тайга, «стройбат», будівництво дороги, вітри з морозом, чергування в їдальні, робота

в штабі, клубі батальйону. Солдатські будні теж збагатили майбутнього поета враженнями і почуттями, загартували його. Ось як згадує М.О. Бахмат ті роки:

«У будівельних загонах і батальйонах за 2,5 роки багато пройшло через мої руки хлопців, переважно з Середньої Азії. Служба запам'яталася: сопки, змії, кліщі, болючі уколи лікарів від них, зливи, життя в наметах, важка робота на будівництві доріг. Багато спогадів у щоденниках про бухти, де ми жили – Тихоокеанську, Абрек і, особливо, Великий Камінь на березі затоки Петра Великого біля Владивостока. Шість разів їздив по Росії, полюбив її простори, сніги, Усурійську тайгу, озеро Байкал». [10]

У жовтні 1957 року М. Бахмат був демобілізований. Куди йти працювати? Який шлях обрати? Впевнившись у своєму бажанні нести людям красу слова, культуру, освіту, юнак їде на курси до Харкова, а потім у с.Орчик Зачепилівського району працювати бібліотекарем. Свої гуморески та вірші посилає до районної газети, згодом їде до редакції працювати. Тут він відбувся як письменник, гуморист, байкар.

Бажаючи поповнити свої знання, вступає до Дніпропетровського університету на філологічний факультет. Помітили його здібності і запросили працювати у вузівській багатотиражці. Малював, оформлював як редактор факультетську газету «Філолог». А потім доля закинула до Царичанки, де Микола Остапович Бахмат майже сорок років віддав роботі відповідального секретаря районної газети «Приорільська правда». Друкується у районній газеті та обласній «Зоря», журналі «Радянська жінка», в газеті «Перемога» смт. Зачепилівка. Малює акварелі [додаток Б]. Його малюнками оформлено книги до 400-річчя Царичанки. Деякі з віршів стали піснями. Зокрема, наш зачепилівський композитор-аматор Н. Сапко поклала на музику поезії Миколи Остаповича «Квітуй, Царичанко!», «Рідний край», «Подрузі», «Ювілейна Царичанка», «Пісня про матір» [додаток В].

На сторінках преси М. Бахмат виступає не лише як поет, письменник, художник, а й як літературний критик, публіцист. Цікаві, змістовні, глибокі відгуки на збірку Д. Калинової «Крик из долгого молчания», М. Дяченка «Іще

зозулі слово не погасло», роздуми над нашим мовленням, його недоліками, сатиричні статті й фейлетони відзначають талант публіциста і громадянина.

Творчий доробок М. Бахмата – це три збірки поезій: 2006 р. – «Пастка для себе» (гумор і сатира), «Душі закоханої світ» (лірика) та 2010 р. – «У селі над Оріллю». Ілюстрації до них – власні. А ще хотілося б відзначити різноманітність уподобань та інтересів поета. Крім того, що пише вірші, Микола Остапович чудово малює акварелі, закоханий у музику, багато років поспіль грав у ансамблі на скрипці, в оркестрі при музичній школі на домбрі [додаток А]. Багато читає, любить полювати, рибалити. Малює чудові акварелі, які побували на різних виставках. Удостоєний звання «Майстер народного традиційного мистецтва».

Відомо, що людині легко працюється, якщо в родині лад і панують дружні стосунки, взаєморозуміння і підтримка. Дружина Євгенія Кирилівна, педагог, в усіх захопленнях підтримує, розуміє чоловіка. Доньки гордяться своїми батьками і взяли від них любов до мови і творчості: Римма – викладач іноземної мови, Тетяна довгий час теж вчителювала, тепер працює в редакції журналу і вже має власну поетичну збірку «Песни Калипсо» [додаток А].

Незважаючи на роки, Микола Остапович веде активний спосіб життя, продовжує малювати, друкуватися в пресі, виступає перед школярами і громадськістю. А головне – пише поезії, тема яких – любов до рідного краю, його трудівників. У гумористичних віршах висміює негативні риси людей і явища суспільного життя.

Як бачимо, життя Бахмата М.О. цікаве, багате на події і відкриття. Микола Остапович ніколи не стоїть осторонь суспільних подій і займає активну громадянську позицію.

РОЗДІЛ 2

ТВОРЧИСТЬ НАШОГО ЗЕМЛЯКА

2.1. Збірка лірики «Душі закоханої світ»

А тепер проаналізуємо першу збірку М.О. Бахмата «Душі закоханої світ», яка вийшла у 2006 році у видавництві «Кобеляки». Ліричні вірші збірки – данина любові до рідного краю, його трудівників.

З віршів постає перед нами рідний і близький серцю поета край – Дніпропетровщина, якій віддана більша частина життя. Тут він сформувався як особистість, виріс і змужнів як поет, досяг творчих успіхів як журналіст. Царичанці присвячені поезії «Зійду на гору Калитву», «Дніпропетровщино, в житах душа п'яніє», «На Приоріллі скошено жита» та інші. Цікаво, що більшість із них стали піснями. Край, що став рідним для Миколи Остаповича, край, де зустрів і пізнав кохання, де народилися і вирости його діти, де зазнав щастя «сродної праці», любий йому будь-якої пори року, в будні і свята, і знаходить поет прості та щирі слова:

Гудуть машини на шляхах, а в полі
Плугами ріже трактор чорнозем.
Все дороге оце мені до болю,
Ми тут від діда-прадіда живем.

(«Зійду на гору Калитву»)

Тут все, як було в давнину,
Лелеки злітають у небо.
З тобою ми долю одну
В житті обираєм для себе.

(«Квітуй, Царичанко!»)

Козацький край, ти перемоги славні
Здобув в кривавих січах і боях
Дніпропетровщина, я пісню величальну

Тобі співаю з радістю в очах.

(«Дніпропетровщина, в житах душа п'яніє»)

Рідний край, його природа немислимі для митця без трудівників села, землеробів, тих, хто без красивих слів творить красу і велич країни в полях, на фермах, на токах, за кермом автомобіля:

Ні, відпочинку влітку їм не буде:

Зелені попереду ще жнива,

Потім орати, знову засівати,

Копати буряки до холодів.

Що не кажіть, а від такої праці

Іще ніхто з них не помолодів...

(«Післяжнивне»)

Тих, чий будні тяжкої сільської праці освітлені почуттям відповідальності за долю Батьківщини:

Та є віра в краще неодмінно,

Й думка в селянина отака:

Вижити не зможе Україна,

Як не буде хліба й молока.

(«Їм пісні лунають голосні»)

Кілька поезій з першого розділу збірки нав'яні дитячими враженнями про події війни. Ті далекі дні постають перед нами яскраво, чітко:

Тужила за селом рідня,

Як виряджала синів з дому,

Щоб їх поглинула війна...

(«У садах вишні доспівали»)

Та, мабуть, найбільше в дитячій пам'яті закарбувалися події 1943 року, коли Зачепилівський район був звільнений від німецько-фашистських загарбників:

Біля дороги бабусі

Махали й плакали від щастя,

А матері бійцям несли
 Молоко в глечиках бокастих,
 Диміли згарища пожеж,
 Та ми їх вже непомічали...

(«Як забудьть...»)

та 1945 року, коли поверталися з війни фронтовики, зокрема і Остап Бахмат, батько хлопця:

Прощально свиснула машина,
 І я під стук коліс почув,
 Як стара жінка голосила
 Бо син із фронту не вернувсь...

(«Я пам'ятаю 45-й»)

Якщо тематику поезій I розділу можна охарактеризувати двома словами (Дніпропетровщина, війна), то II розділ «Ці променисті тихі вечори» (30 поезій) різноплановий тематично: дитячі вірші («Зима», «Різдвяний вечір»), спогади про молоді й дитячі роки («З минулого», «Я отой степ як зараз бачу»), любов до батьківського дому і рідного села («Я не раз іще згадаю», «За Орільлю, десь там за лісами»). Та розділ недаремно має таку назву, бо більша частина поезій – це пейзажна лірика. До цього жанру належать вірші «Пішло літо за ліси і гори», «Догорає вечір», «Прощальна осені пора», «За Оріль піду я», «Замело вночі снігами» та інші. Поет зізнається:

«Природа, як музика, будить в мені різні почуття. Все, що бачу навколо, навіює сумні чи різні роздуми. Більшість пейзажних віршів написані під час прогулянок. До речі, скільки живу тут (у Царичанці), будь-якої пори року кожного вихідного ішов за селище розвіятися від редакційних клопотів, а їх у відповідального секретаря було чимало. Ось чому вихід в тишу за селом для мене завжди був необхідним. Я там заряджався, там народжувалися поезії. Коли спостерігаю за оточуючим світом, десь у душі починає звучати музика, напливають думки світлі чи сумні, і народжується перший рядок чи строфа, які й задають тональність усьому твору».[10]

Змальовуючи природу рідного краю, М. Бахмат не раз думкою линув до Зачепилівки, де минуло дитинство, де світ здавався чарівним і неповторним, де до цього часу живе сестра Катерина, племінник, онуки. Тож із щемливою безпосередністю поет зізнається:

...І насняться ще не раз
Милі серцю в ріднім краї
Луки, річка і гора.
Там вечірньою порою
Череда в село спішить,
А в Леб'яжім під горою,
Чути, поїзд гуркотить.

(«Я не раз іще згадаю»)

І на схилі літ Миколу Остаповича все частіше манить до батьківського подвір'я, і тяжко покидати його, і по дорозі в Царичанку серце щемить:

І навіщо я на старість їду
Від того, що дороге мені?

(«За Оріллю, десь там за лісами»)

І хоч пише автор простими словами (так і здається, що чуємо розмову в автобусі чи на вулиці):

Якби була в мене машина,
Хоч поганенькі «Жигулі»,
Я першим ділом побував би
В моєму рідному селі,
Усіх би родичів відвідав,
Нагомонівся б досхочу...

та віє од цих рядків непідробним сумом, щирістю, бажанням надолужити згаяне, набутися, наговоритися з рідними, щоб не було пізно, щоб не пожалкувати, що чогось не встиг:

Бо легко дихать там,
Ніщо не давить мозок,

Добріші й люди тут,
В усьому допоможуть.

(«Я знову у селі»)

Окремо хотілося б зупинитися на віршах, у яких автор зачіпає злободенні проблеми сільчан. Ще не так давно, пам'ятаємо, доїхати з села до райцентру чи міста було проблемою. На Дніпропетровщині були села, де автобус ходив один-два рази на тиждень, і не міг Микола Остапович мовчати про це:

Як люди мучаться, їй-богу!
Мерзнуть стоять біля дороги,
Стоять, буває, і до ночі,
А підвезти ніхто не хоче.
У жіночки важкі дві сумки,
Дитятко проситься на руки,
Йому обридло вже стояти,
Йому пора уже у хату.

(«Ждемо автобуса в село»)

Читаємо поезію далі та бачимо роздуми і про бездіяльність тодішньої влади у вирішенні побутових проблем селян, і про нашу байдужість. Теплою пронизана поезія про сільську, вже не молоду, вчительку, яка щодня вирушає велосипедом у далеку путь в інше село до школи, а чи в хуртовину сподівається край дороги «може, добрі люди підвезуть»:

Деся забігли молодії роки,
Сивиною вкрилась голова.
Їй самій життя дає уроки –
По заметах шлях свій торувать.

(«За вікном зима»)

Не байдужий до природи рідного краю, її краси, М. Бахмат завжди боляче сприймає страждання братів наших менших – птахів, тварин, навіть комах. Соромливо зізнається:

«Їду дорогою і бачу: жук упав з бордюра тротуару на дорогу і не може перебратися назад у траву. Встаю з велосипеда і , поки ніхто не бачить, кидаю його подалі в траву. Було навіть таке: хтось дав нам з десяток щойно впійманих рибин. Вкинув їх у ванну. Глянув пізніше – а вони плавають, аж бризки летять! Стало шкода: уже я їх не їстиму. Вкинув в бідон і поніс в Оріль. Стало легше».
[10]

Випадково почута розмова («Там гусей б'ють, аж пір'я летить. Не дають їм сісти ні на воду, ні на поле») дає поштовх до створення поезії-звинувачення у браконьєрському винищенні птахів під час сезону полювання «Летять гуси», і нікого не можуть залишити байдужими рядки:

Немає їм місця
У світі оцім,
Земля не приймає,
Чужий для них дім.
Де ж птахам подітись?
Де затишок є?
Літає табун
І все меншим стає...

Не можна не розповісти ще про один випадок. Під час однієї з грудневих прогулянок на невеличкому озері за Царичанкою побачив лелеку, який чомусь не відлетів у вирій. Стривожений, розхвильований долею птаха, написав вірш «На душі стало сумно...». Прочитали школярі в газеті вірша і вирішили врятувати птаха, але той тікав, не підпускав нікого. Та голод змусив його прийти на обійстя до одного дядька де й перезимував, звикши до людей... Пропажа сліпої ворони, яка хоч набридала карканням, теж засмутила поета:

- Смішно,- мені кажуть,- жалкувати.
Що-ворона? Скільки їх літа!
В світі більших втрат тепер багато,
Гинуть люди он щодня в містах.
Це то так, та серцю завжди тяжко,

Коли хтось іде з цього життя,
 Коли гине навіть мала пташка
 І у небо більше не зліта... [10]

Таким чином, перша збірка поета «Душі закоханої світ» - данина любові до рідного краю і його трударів. Поезії М.О. Бахмата примушують нас замислитися над нашими діями, вчинками, а не лише захоплюватися красою природи.

2.2. Гумор і сатира М. Бахмата – збірки

«Пастка для себе», «У селі над Оріллю»

Дві наступні збірки поезій М.О. Бахмата – «Пастка для себе» (2006 р.) та «У селі над Оріллю» (2010 р.) – це переважно вірші гумористично-сатиричного змісту. Чому поет-лірик обирає для подальшої творчості жанр сатири? Ось як пише про це сам М. Бахмат: «Я жив при Радянській владі, сформований нею і дивлюся на нинішню дійсність очима свого покоління. Багато що не влаштовує, викликає здивування і гнів. Чи могли ми навіть уявити колись, що будуть безробіття, платні освіта й медицина, фальсифіковані продукти, криваві бійки в парламенті, безкінечні вибори, масові збурення на майданах, сектантство, деградація молоді, споживацька психологія у людей, жадоба наживи, а ще – тероризм, наркоманія, розгул злочинності і такі шокуючі явища, як крадіжки людей, передусім, дітей, продаж людських органів, оскаженілий націоналізм, русофобія, перегляд нашої історії, неповага до ветеранів війни і чимало іншого?! Хоча, будемо справедливими, не все ідеально і радісно було і в Союзі. Хоч і дешеві були товари і продукти, їх не вистачало, процвітала торгівля з-під прилавка. І пияцтва вистачало. Нам, старим людям, тяжко бачити зруйновані села і колгоспи, занедбану землю, важко бачити, як втікає із села молодь, важко бачити її аморальність і бездуховність. Ось усе це і змушує мене братися за написання віршів сатирично-гумористичного змісту». [10]

Пише поет про недоліки суспільного і політичного життя, вади людського характеру. Пам'ятаючи, що сміх допомагає нам показати їх і спонукати до попередження, викорінення всіх тих явищ і якостей, які заважають зробити наше життя кращим, Микола Остапович не обходить своєю увагою шкідливі звички людей: тютюнопаління («Як на зло», «Третім не буде», «Цигаркоман», «Про Анжелу і цигарку»), наркоманію («Небезпечні ліки»), надмірне захоплення комп'ютерами («Вже не погуляєш») і т.п. Найбільше хвилює його пияцтво, і цій проблемі він присвятив чи не найбільше своїх віршів, серед героїв яких – молодь, сільські трудівники літнього віку, жінки, керівники («Йому болить», «Випитав», «Ліки з градусом», «Передумав», «Скарга», «Є причина», «Бабин діагноз», «Пожартувала», «Житуха», «Не пожалів би й коньяку»). Не обходить байдуже поет і випадки аморальної поведінки молоді, безвідповідальне ставлення батьків до навчання і виховання дітей. Це спонукало написати гуморески «Хай пише», «Гени», «Пора забути», «Який там відпочинок», «Чом Ванько губатий», «Куплена освіта».

Як справжній патріот рідної держави, М.О. Бахмат вважає: «Хоча сьогодні не XVIII чи XIX ст., не треба, може, бути Радіщевим, не треба боротися, як Шевченко з ненависним йому кріпацтвом, але й нині вистачає отих негараздів, ворожих народу, і література не може обходити їх мовчанням. Мене весь час непокоїть думка: як можна до такого дійти, що в Україні, яка колись була житницею в Союзі з її чорноземами, які німці пульманами вивозили в Німеччину, як золото, тепер такий дорогий хліб, такі забур'янені поля, така безгосподарність у селах? Ось про це вірші «Що це з нами?», «Яка була робота!», «Під гіпнозом обіцянок», «Чи все так?», «Сумне диво», «Не ті рекорди» та ін.» [10]

Болить митцеві занепад села, безробіття, високі ціни та інші негативні явища нашого сучасного життя, і одна за одною з'являються гуморески та сатиричні мініатюри «Не той апарат», «Ото диво», «Полегшало», «Дармова сила», «Страшно захворіти», «Було б не важко», «Що вони їдять?», «У старці пошився», «Згадала баба». Не можна бути спокійним, спостерігаючи, як

спеціалісти з вищою освітою торгують на ринку, миють в офісах підлогу чи заводять підсобне господарство, щоб прогодувати родину («Не переконала», «Новина», «Надійний резерв», «Скрізь одна робота»). Не залишаються поза увагою гумориста родинні стосунки, негативні якості людського характеру («Не вгодили», «Дошкульні трелі», «Кому ж соромно», «Не туди дивився», «Комусь на руку»). І не один читач у його творах пізнає себе чи когось із знайомих:

- Можна б трохи і спочити,
Наче все хазяйство є,
Так, - скрививсь Антон сердито,-
Сусід мені не дає.
Он, поглянь, який відгрохав
Він собі єврогараж.
А я що, гірший Тимохи?! [4, с. 61]

Гострим словом таврує М.Бахмат і хабарників («Не всі беруть»), і самогонників («Горе у Мар'яни», «Експеримент»), і керівників, що зловживають службовим становищем («Роботодавець»), і злодіїв («Ностальгія», «Біда», «Через того цапа», «Не поживився», «Зник ціпок», «Ніч годує» та багато інших). Читаєш гумореску «Чуже смачніше», і здається, що сюжет для неї автор узяв у нашому селі.

До сусіда у садочок
У обідній саме час
Заліз, яблук щоб украсти,
Малий підліток Тарас.
А тут дід: - Ах ти, злодюго!
Ану з яблуні геть злізь!
В твого ж батька сад великий,
Іди рви собі і їж.
А Тарас стрибнув на землю,
Доїв яблуко м'яке,

І у відповідь старому
 Відчубучив отаке:
 - Хіба, діду, ви не чули,
 Чи забули, може, вже,
 Що смачнішого немає,
 Як украдеш щось чуже? [2, с. 52-52]

До речі, як зізнається сам поет, сюжети для своїх творів він бере з реального життя, пише їх на основі власних вражень і спостережень: «Гумореска «Пастка для себе» розповідає про реальний випадок: п'яниця здав на металолом кришку люка і сам же впав у нього. Гумореска «Безбожний Гнат» теж народилася на життєвому матеріалі: любитель чарки у Царичанці перерив усюди землю, шукаючи залізо – біля річки, на толоці, де була ферма. «Так випити, буває, хочеться, - похвалився він мені, - що я б і хреста зняв із храму на металобрухт». «Страшно Микиті у хаті жити» - цей вірш про Царичанку, де АЗС розвелось, як грибів. Дратував мене автовокзал у Дніпропетровську, де торгували журналами з порнографічними обкладинками і всяким непотребом («Оце «духовності» скарби!»). Гумореска «Віддавай і сцену» - про наш Будинок культури, завалений одягом, яким торгують чи то турки, чи то цигани». [2, с.12]

В кінці минулого століття, в перші роки незалежності нашої держави, поет під час поїздки до Дніпропетровська був вражений: «...бачу чуже місто, все, як за кордоном: гігантські будівлі, банки, фешенебельні готелі і крамниці, блиск і розкіш, сяюча реклама, вивіски чужою мовою; трамваї та маршрутки розмальовані, на тротуарах люди торгують, тут і там бачу бомжів, жебраків. І ніде не прочитаєш щось українською мовою! Мене це так і налякало, і вразило, що я тут же витяг блокнот і почав переписувати назви вивісок «Манго», «Акрос», «Самсунг», «Сенто», відчуваючи, що буду про це писати, бо й справді був приголомшений новим обличчям рідного мені Дніпропетровська, де працював, учився, любив колись гуляти». [10]

Під цими враженнями й були написані гумористичні мініатюри «Рідні слова», «Аби чуже», «Треба перекладача», «Вези назад», героєм яких, по суті, є сам Микола Остапович.

Ми марим закордоном,
 Нам би чужих наук,
 Нам імпортне словечко.
 Яке? Та хоч матюк. [2, с.49]

В одному з періодичних видань поет звернув увагу на те, що місцеві поети щотижня переспівують давно оспіване: журавлів, криницю, солов'їв, козаків, калину – і ні рядка про проблеми наших днів. Не втримався і послав до редакції вірш «Ні до чого, лірики, ваші панегірики». На його здивування, газета тут же надрукувала його:

Краще гляньте що сталося з нами;
 Ви підіть у Будинок дитячий,
 Де сирітство малесеньке плаче,
 Подивіться на ціни в крамницях,
 За нещасний народ заступіться... [4, с.29]

Не можна жити і проклинати свою історію, своє минуле, як стало модно, вважає автор: «Ще вчора ніби все було правильно, і раптом ми прозріли: і вожді не такі, і полководці, і письменники, герої-піонери. Всіх очорнили». Свої роздуми про це поет написав у творах «Чи все так?», «Чи справедливо?», вважаючи, що кожен народ має право на свою історію з її славою і помилками, на яких слід учитися, а не намагатися заново переписати:

Ну не усе було як треба,
 Ну помилялись довелось,
 Чого ж ми так тепер із себе
 Комусь на втіху сміємось? [4, с.44]

І далі:

А які дружні всі були!

А скільки будували!
 Тепер одні все прокляли,
 А інші – розікрали. [4, с.15]

У творах гумориста знаходять своє відображення і явища нашого демократичного суспільного життя – багатопартійність («Меншовик»), події Майдану («Байдужий Федір»), виборчий процес («Пом'янули»), горе-депутати («Як наче й не бачить»). Дратує М. Бахмата і ображає як людину погана якість товарів народного вжитку і продуктів харчування, торгівля сурогатами. «Це великий злочин проти народу, за це треба карати, а не розказувати в ЗМІ, як уберегтися від харчів із шкідливими добавками», - вважає він і часто піднімає цю проблему («Кота не обдуриш», «Розквитались», «Чудо-машина», «Безпечна сметана», «Соки порошкові»), а вірш «Солодка отрута» обласна газета «Зоря» публікувала двічі, що доводить його актуальність. На цю ж тему і один з останніх віршів поета «Перестраховщики». Герой гуморески Савка хвалиться сусіду, що якість продуктів перевіряє на котів, перш ніж їсти.

Колись би, - Іван промовив, -
 За ці сурогати
 Без усякої розмови
 Кинули б за ґрати.
 І я так роблю, бо знаю
 Про ковбаси дещо,
 Тільки спершу пригощаю
 Не kota, а тещу.

Як людині, що все життя несла в маси українське слово, художній образ, народну музику, мистецтво пензля (згадаймо роботу і уподобання Миколи Остаповича), йому не байдужа доля нашої культури. Багато що тут викликає невдоволення: якість і зміст пісень, фільмів, реклами, газет і телепередач. Прагнучи звернути увагу громадськості на це, поет пише вірші «Секрет одужання», «Допік», «Екран не відпускає», «Спішив прочитати», «Ох і пісня», «Творцям телебойовиків», «Радий, що украли», формуючи наше негативне

ставлення до низькопробної мистецької продукції. А як можуть не зачепити нас серйозні теми вад нашого життя: обезцінення вкладів («Забрали тисячі – вертають копійки»), шлюб з розрахунку («Спаситель», «Покохала як знала»), тяжка праця селян («Даром?», «Позаздрив свині»), прагнення деяких жінок збагатитися через державну допомогу з народженням дитини («Вигідна ганьба»), байдужість влади до фронтовиків («Пізня обнова»), бізнес на смерті («Нема попиту»), споживацьке ставлення деяких дітей до батьків («Гроші для матері», «Чим вигідна мати»).

- Ти б матері допоміг,
Стара ж , одинока.
В тебе, кажуть, усе є,
Чин маєш високий.
Щодня бачу, як вона
По селу блукає,
Під кущами скрізь пляшки
Порожні збирає.
- Гроші їй, звичайно, є,
Треба б ще зібрати:
Хочу, як вона помре,
Гарно поховати. [2, с.43]

Як бачимо, М.О. Бахмат у своїх гумористично-сатиричних творах дає глибоку соціально-філософську оцінку явищам сучасної дійсності, уміло використовує мовні та фольклорні багатства рідного народу для розкриття внутрішнього світу персонажів та реалій життя. Його твори спонукають до роздумів, аналізу наших дій і вчинків, бажання змінити життя і самих себе на краще. В них порушено найактуальніші проблеми сучасності.

«Залиш себе хоч в одному рядку», -
Шепоче мені голос чийсь благально.
Де ж силу хисту взяти отаку,
Щоб той рядок був справді геніальним? [4, с.26]

Це питання хвилює поета-громадянина М. Бахмата. Натхнення для створення своїх віршів дарує йому рідний край, його чарівна природа, його люди. Збірки митця – це плід пережитого, передуманого, виношеного в серці. Тут кожне слово виважене, вивірене на пробу, тут немає словесної половини, поетичних банальностей. Тут про все сказано свіжо, оригінально, як і мусить бути у віршах. Адже «поезія – це завжди неповторність» (Л. Костенко). Толерантний і великодушний до інших, вимогливий до себе, М. Бахмат роками виробляє у собі граничну точність, лаконізм, філігранність. У нього, скажімо, є кілька циклів поетичних мініатюр з чотирьох рядків. Читаєш їх – і уявляєш цілу об'ємну пейзажну замальовку чи картину суспільного життя з його проблемами і недоліками, що спонукають до роздумів:

Зранку по радіо грають музики.

- Чи в Києві свято якесь велике?

Хіба ти і досі, Сергію, не знаєш:

МВФ гроші нам знов позичає. [4, с.39]

Поезія не терпить нещирості. Чим правдивіший, відвертіший, інтимніший поет, тим він цікавіший для нас як людина. Ліричний герой віршів М. Бахмата – людяний, чесний, вразливий, бентежний, закоханий у життя, у свій край степовий, який любить всім серцем. Його хвилює все, чим живе людина початку ХХІ століття. Все стає предметом поетичного відкриття і натхнення: берег річки, де «осінь малює пишні акварелі», минувшина «іржали коні і шаблі дзвеніли», миколаївські бузки, де «співали солов'ї романси», стежка кохання, де «думалось-гадалось-не збулося». Особлива тема – Зачепилівщина, рідне село, батьківська хата, куди на схилі літ все частіше летять думки, спогади про матір. Ці вірші – одні з кращих у розділі «Будять промені гарячі» збірки «У селі над Оріллю». Читаєш їх і мимоволі думаєш: можна об'їхати півсвіту, побачити дива, але далеке, нічим не примітне село буде найкрасивішим, найжаданішим, бо воно – твоя мала Батьківщина. Не можуть не хвилювати прості та щирі рядки віршів «Мамине поле», «І душа співає», «Рідне», «Відболіло», «Моє село», «Бузки».

Що стану, мамо, вам казати?
 Без вас нелегко мені жить.
 Нема, нема такої плати,
 Щоб за все мамі відплатить.
 А навкруги життя вже нове
 І нові люди на землі.
 Ні, не зустріне мене знову
 Мама у рідному селі... [4, с.13]

Як давно було це!
 Піввіку минуло.
 Вже не бачу мами,
 Вічним сном заснули.
 Тихо так на ниві,
 Чайка десь кигиче,
 А мені почулось,
 Що то мама кличуть. [4, с.6]

Отже, розглянувши гумористично-сатиричні поезії збірок «Пастка для себе», «У селі над Оріллю», ми можемо зробити висновок: М.О. Бахмат недаремно обрав жанр сатири. Як справжній патріот рідної держави, поет не може миритися з недоліками суспільного і політичного життя, вадами людського характеру. Він бореться з ними за допомогою своїх творів.

2.3. Багатство мовних образотворчих засобів у творах митця

Для розкриття теми і основної думки своїх творів автор використовує мовні образотворчі засоби: епітети, метафори, гіперболи, уособлення, риторичні запитання та інші тропи. За допомогою метафор «дзвенить піснями день», «небо сміється», «храм задивився у воду», «дерева бачать дивні сни», «десь забігли молодії роки», «день притих», «клекотом наповнилась блакить»,

«люта зима безсило плаче» поет надає природі ознак живої людини – вродливої, повної сили, щедрої жінки. Цій же меті служать і метафоричні образи-уособлення «осінь золоті картини пише і за це нічого не бере», «несе вітер з ланів хорошії вісті», «сонце з хмар регочеться, що біситься зима», «веселка грає барвами в імлі», «дихання заводів всій Україні підніма життя», «козацький край перемоги славні здобув в кривавих січах і боях», «життя дає уроки». Ці образи є зоровими і відтворюють розмаїту чарівність і красу рідної землі, свідчать про тонку спостережливість Миколи Остаповича і його патріотичні почуття.

Зустрічаються у віршах збірки «Душі закоханої світ» і гіперболи («ідуть состави, аж димить блакить», «гримить, земля трясеться»), і порівняння (земля, мов папір білий; хмари червоні, наче пір'я; річка, мов розплавлене золото; блакитна стрічка Орелі; хмари, наче храми з куполами; петрів батіг, мов краплі неба). Про ліричну спостережливість поета, його тонке сприйняття навколишньої природи свідчить хоча б ось таке порівняння:

Сонях схилив голову дозрілу

І задумався чогось, як дід...

Влучно, правда? Завдяки інверсії «щастя карооке», «час весняний», «мороз пекучий», «вітер навісний» на художні означення (епітети) припадають логічні наголоси. Уявленню про красу і багатство придніпровської землі, відтворенню вічного руху в природі сприяють також і епітети «сонцесяйна вода», «вечоровий тихий зорепад», «блакитний серпанок», «дивні сни», «туманна імла», «міднолиста кукурудза», «ластівки грайливі».

Відомий російський поет С. Маршак підкреслював, що поетичне слово промовляє до нашого серця не тільки своїм змістом, а й своєю музикою, усіма голосними і приголосними. Алітерація звуків у деяких віршах М.О. Бахмата теж викликає слухові уявлення і відчуття. Музичності творам надають ритміка і римування. Ритм відповідно гармонує з тоном і настроєм творів, що підсилює сприймання ідейного змісту. В сукупності і гармонії всіх цих засобів, у цілковитій відповідності художньої форми його змістові – секрет майстерності

поезій. Вірші сповнені світлим настроєм, любов'ю до природи, людини, рідної землі.

У, здавалося б, буденному, до чого ми звикли і збайдужіли, про що не раз читали, поет раптом знаходить нові слова, барви, звуки, по-новому про все розповідає. Характерним є вірш, де М. Бахмат малює персоніфікований образ вітру. Автор підмічає цікаві деталі: вітер-непосида то «витає грайливо ластівкою», то «пурхає над нивою», то «злітає у небо», то «пилюку несе за небокрай», то «босоногий, футболить курай». І перед нами постає грайливий, пустотливий вітер-хлопчак, який

Отак весь день гасає,
Куйовдить пшениці,
Штовха хмарки над краєм,
Рибок ляка в ріці.
Йому б роботу дати,
Щоб сил не марнував!
Хоча б вітряк крилатий
Хто-небудь змайстрував. [4, с.23]

Гумор Миколи Бахмата йде від самого життя, від народної творчості і є однією з найсильніших і найсвоєрідніших особливостей таланту поета. Цей гумор має різні відтінки: від добродушного жарту до сатиричного сміху, залежно від того, на кого він спрямований. Висока майстерність реалістичного зображення у гумориста криється і в мові його творів, пересипаній перлами усної народної творчості, сповненій різноманітністю порівнянь то ліричного, то комічного, то сатиричного забарвлення. Дослідивши мову гуморесок М. Бахмата, хочемо відмітити її а) народність; б) образність; в) багатство тропів; г) різні речення за метою висловлювання; д) синонімічні ряди; е) наявність діалектних, просторічних та інших стилістично забарвлених слів. Мова його творів – це буденна мова людей, проста, без сліду афектації, але колоритна, повна тої грації, якою вона визначається в устах людей з багатим життєвим змістом. Письменник вміло поєднує літературну мову з народно розмовною.

Саме тому його твори легко сприймаються і розуміються читачем будь-якого віку, бо мова його віршів, частівок, гуморесок близька до народної мови нашого регіону. Наведемо лише кілька фразеологізмів із гуморесок М. Бахмата: варити воду, лізти в петлю, плаче тюрма, по вуха залізти в борги, мати совість, погано лежить, шкірити зуби, мруть, як мухи, ні за цапову душу, бити себе в груди. Ці фразеологічні звороти широко вживаються в мові жителів як Дніпропетровської, так і Харківської областей. Або пропонуємо вам ряд діалектних слів нашої місцевості, які ми зустрічаємо в гуморесках: базікати, навтьоки, тинятися, друзки, розприндитися, гамселити, допекти та інші. Цими словами, які передають слобожанський колорит мови персонажів, поглиблюють типовість характерів, підсилюється реалізм творів гумориста.

Попри удавану простоту мови віршів, розуміємо, що це – засіб розкриття теми і наближення твору до реального життя. Відчувається, що поет вдумливо відшліфовував кожен словесний образ, щоб надати йому художньої сили. Ясність і художня простота – одна з основних ознак його стилю. Народний характер образної мови письменника, фольклорне походження її, типізація мовлення, виразність словесних малюнків сприяють яскравому розкриттю ідейного змісту.

Поезія М. Бахмата – це правда життя, це саме життя, пережите серцем і душею автора. Бо ж у кожному вірші ліричний герой і автор – одне ціле. Тому й сприйняття дійсності у віршах таке щире, природне, образи – близькі і зрозумілі кожному, хто не байдужий до природи, пісні, слова. Його твори однаково тонко передають і довколишній світ у розмаїтті його барв і тонів, і внутрішній світ людини. Вельми важлива для поета художня деталь, тому в його віршах – не загальні пейзажні замальовки, а картини конкретних куточків рідної природи. У кожному з них – таємниця Всесвіту, тому кожен твір сповнений глибокого змісту, а ліричний герой не тільки споглядає природу, а й розмірковує над сенсом життя. Герой поета близький кожному читачеві, почуття його світлі, відверті, відкриті, чи він милується красою природи, чи

переживає нерозділене кохання, чи висміює вади суспільного життя і людських характерів.

Отже, поезія М.О. Бахмата – багатий розмаїтий всесвіт кольорів, барв, образів, насичений глибоким змістом, доступним для сприймання, щирим і правдивим.

Таким чином, у творах письменника бачимо багато мовних образотворчих засобів: епітети, гіперболи, уособлення, інверсію та інші, які перетворюють ліричні та гумористичні поезії на незабутні. Велику роль відіграють тут діалектні та просторічні слова, і художня деталь, що засвідчує: М. Бахмат як майстер вимогливо і відповідально шліфує слова. Гуморески написані в кращих традиціях народних гумористичних творів (байок, анекдотів, співомовок) і багаті на різноманітні мовно-стилістичні засоби.

РОЗДІЛ 3
КОЛЕГИ М.О. БАХМАТА ПО ПЕРУ –
ПРО ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ЙОГО ТВОРЧОСТІ

Схвально, захоплено відгукуються про М. Бахмата і його творчість ті, хто знає його, кому близькі його твори, ті, хто читає його ліричні поезії та гуморески. Серед них – колектив редакції газети «Приорільська правда», Валентина Литвиненко, Галина Лоза – Сало.

Його творчість високо оцінює дніпропетровська письменниця, поетеса, журналіст, автор кількох збірок Дора Калинова, яка захоплено відзначає у статті «Мелодії степу»: «Який це глибокий лірик! Вважаю, що мені пощастило припасти душею до його закоханої в світ Душі. Картинки сільської природи, змальовані пензлем художника і поетичним словом, збудили в мені спогади далекого дитинства, яке минало серед широких ланів і вишневих садків. Защеміло в очах, і пролився цей невігойний сум за минулим чистою, як вода в Орелі, сльозою. Таке все мені близьке й дороге, про що пише мій колега. І я, заглиблюючись у його поетичний світ і милуючись малюнками сільської природи, гублюся у визначенні: хто ж сильніший у ньому – художник чи поет? А коли трапилась нагода почути ще і його гру на скрипці, то замислилася: може, його покликання – музика? Ось так злилось у ньому все воєдино. Ось так зливаються у нас воєдино всі дари природи... Хочеться без кінця читати і цитувати поетичні витвори Миколи Бахмата. Всі вони пахнуть степом, дзвенять водами швидкоплинної Орелі, входять у душу і лишаються в ній назавжди». [7, 99-100]

Щирі поетичні рядки присвячує поету його земляк, М.І. Миценко, до збірок якого Микола Остапович малював ілюстрації:

Романтик

М.О. Бахмату

Як і я, трудивсь ти журналістом,
На твоїм віку всього було.

Але чесно ти писав про місто
 І правдиво й тепло - про село.
 Ти й на скрипці граєш, вірші пишеш,
 Акварелі шлеш мені свої,
 І живеш романтикою й дишеш,
 Людям роздаровуєш її.
 Із твоїх чудових акварелей
 Світ мого дитинства постає,
 Чути, навіть, солов'їні трелі,
 Видно, як веселка воду п'є.
 ...Жаль, що ми спілкуємось не часто,
 Бо все важче нам писати листи.
 Вість од тебе – то для мене щастя,
 А що рідко сам пишу – прости... [14, с.41]

Незвично відгукнувся на збірку сатири і гумору «Пастка для себе» дніпропетровський гуморист Іван Кулик – він написав віршовану рецензію, в якій відмічає точність і правдивість назви збірки, актуальність проблем, піднятих автором, болючі вади нашого життя, людського характеру і стверджує:

З болем в серці про ці біди
 Пише автор щиро.
 Все частіше його гумор
 Не гумор – сатира.
 На всі теми актуальні
 Пише капітально.
 Одним словом, оцей Бахмат
 Викликає в мене захват.
 Раджу всім: часу не гайте,
 А цю збірочку читайте! [9, с.7]

Добре слово про творчість поета, особливо про його лірику, сказала і К. Круть, врешті-решт підсумовуючи: «Закоханий у незрівнянно дивовижний світ природи, поет знову і знову підводить нас до лейтмотиву своєї творчості: хліборобське село – наше коріння, звідти, «де так багато неба» і «вся земля затрушена красою», всі ми, люди, родом, хоч і є у декого не одне покоління предків – міських мешканців. Тож і маємо шанувати працю тих, хто трудиться на землі. Його щемні поетичні рядки торкаються найпотаємніших струн серця, пробуджуючи безмежну вдячність рідній землі, де ми зросли і живемо». [8, с.3]

Захоплено про творчість Миколи Остаповича вже вкотре відгукнулася авторка багатьох книг Дора Калинова. Детально аналізуючи останню збірку поета, вона відзначає: «М. Бахмат – яскрава, багатогранна особистість: поет, журналіст, художник та ще й на скрипці грає. І Людина з великої букви! І очі, і посмішка, і все лице випромінюють доброту, щирість, душевну щедрість і відвертість. Тільки такі риси характеру здатні творити земну красу». Про поетову лірику Д. Калинова відгукується так: «Лірична поезія М. Бахмата бринить – співає, проситься в пісню, видзвонює музикою, торкається найтонших струн душі. Разом з ним сумуєш за тим, що відболіло і відійшло, радієш прийдешньому». Гумористично-сатиричні твори викликають у поетеси зовсім інші почуття: «Насміялася від душі. І подумала: якщо ми ще здатні з усього сміятися, то не так уже й погано живеться нам на рідній землі». [6, с. 2]

Вітаючи гумориста з останньою поетичною збіркою, Г. Лоза-Сало признається: «Читаючи лірику, розумієш, що автор любить природу, відчуває її красу і з великою любов'ю про неї пише, відкриваючи душу степовим просторам... Переймаючись болями країни, поет піднімається до оцінюючого гнівного громадянського пафосу:

Коли таке із нами ще було,
Щоб кидали дітей напризволяще?
Хіба такі вже люди ми пропащі? ...

Разом з автором посміємося, інколи й до сліз: і насмішкуватих, і досить-таки тяжких, адже життя наше має аж занадто недоліків». [12]

Колектив редакції газети «Приорільська правда», якій поет віддав 40 років свого життя, присвятив колишньому колезі-журналісту, самотньому поету-гумористу віршовані рядки в номері за 3 квітня 2010 року:

Зазеленіли верби за селом,
 Де в юності надії Ви плекали,
 Від них колись пішли у світ з добром,
 Снагу й натхнення для віршів черпали.
 Вам приорільці вдячні не на жарт,
 Ліричними рядками обігріті,
 І не секрет, до речі, а вже факт,
 Що поважають Вас навкруг дорослі й діти
 За те, що Ви з сатирою на «ти»,
 Бо сміхом лихо борите на ділі,
 Такого гумориста не знайти,
 Як є у нас, на славнім Приоріллі!

А далі – уже не віршовані , а прозові рядки: «Бог щедро нагородив його талантами і доброю, ніжною душею справжнього інтелігента – змолоду тягся до літературного слова, художнього мистецтва, музики – і срізь знайшов себе. Його легке перо навіть з літами, здається, не знає втоми, славлячи працю, трудівника села, оспівуючи чудову природу і нещадно висміюючи людські пороки і ганебні явища у нашому суспільстві.»

Як бачимо, творчість нашого земляка М. Бахмата високо оцінюють його колеги по перу, відзначаючи і його поетичну натуру, і професіоналізм, і високу вимогливість до своєї праці.

ВИСНОВКИ

У результаті опрацювання різних літературних джерел, інформаційного та ілюстративного матеріалу, листів поета ми дослідили життєвий і творчий шлях М.О. Бахмата, а саме: основні мотиви ліричних і гумористичних творів збірок «Душі закоханої світ» (2006 р.), «Пастка для себе» (2006 р.), «У селі над Орільлю» (2010 р.), багатство тропів, які використовує автор для розкриття теми і основної думки своїх поезій, врахували оцінку його діяльності колегами по перу.

Ми дійшли висновку, що творчість Миколи Бахмата має глибоко національне коріння. Він черпає свої сюжети з криниці народної творчості та єднає їх із сучасністю. І сюжети, і герої його творів взяті з реального життя. Автор коротко, стисло показує нам недоліки суспільного життя і вади людського характеру. Твори гумориста спрямовані проти тих, хто нехтує людськими нормами моралі: ледарів, п'яниць, хабарників, горе-керівників, недалекоглядних політиків. В основі його віршів – події, вчинки людей, до того ж не поодинокі, а типові. М.О. Бахмат зображує те, що є негативним, ворожим, шкідливим у суспільному та особистому житті і заслуговує на осуд, осміяння і заперечення. Він викликає в читача бажання боротися з негативними явищами, спонукає до попередження і викорінення всього того, що заважає зробити наше життя кращим. Авторська позиція – утвердження кращого в людині, любов до трудівників і рідної землі – близька нам і буде для нас орієнтиром у житті. В результаті нашої роботи ми дійшли висновку: життя і літературна творчість нашого земляка варті того, щоб про них знали не лише дорослі, а й діти, і ті, хто буде навчатися в школі після нас. Ім'я М.О. Бахмата з повним правом можемо називати серед інших талановитих письменників і поетів Харківщини. Його ім'я буде збережене в чудових акварелях, добрих справах його редакції, поетичних творах. Ми ж маємо надію, що ця робота стане першою сходинкою в дослідженні творчості Миколи Бахмата і дасть змогу ознайомитися з нею ширшому колу читачів.

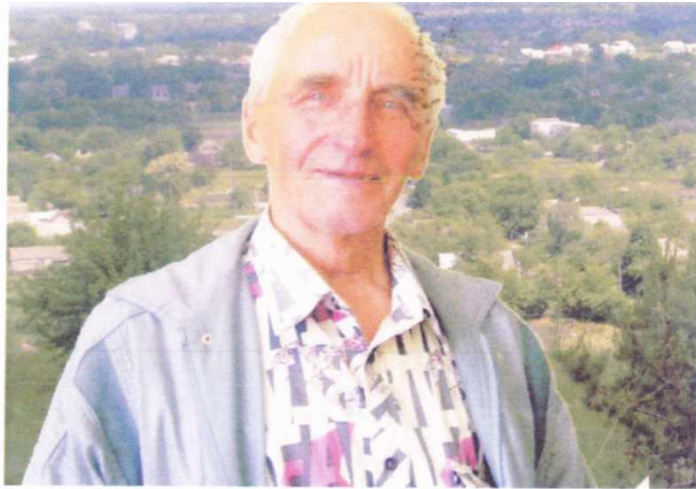
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахмат М.О. Душі закоханої світ. – Кобеляки: Кобеляки, 2006. – 40 с.
2. Бахмат М.О. Пастка для себе: Гумор і сатира. - Кобеляки: Кобеляки, 2006. – 80 с.
3. Бахмат М.О. Сесійний гумор// За передову науку. – 1967. - № 3.
4. Бахмат М.О. У селі над Орільлю. – Дніпропетровськ: Пороги, 2010. – 118 с.
5. Душа талантами багата/ Колектив редакції газети «Приорільська правда»// Приорільська правда. – 2005. - № 13.
6. Калинова Д. Невичерпний, як вода в Орелі// ІнформБюро Царичанки. – 2009. - № 28.
7. Калинова Д. Мелодії степу// Я вірую у творчість і красу. – Дніпропетровськ: Журфонд, 2008. – 98-99 с.
8. Круть К. Запрошення у світ поета// Приорільська правда. – 2006.- № 99.
9. Кулик І. Віршована рецензія на збірку сатири і гумору М. Бахмата «Пастка для себе»// Зоря. – 2007. - № 80.
10. Листи Бахмата М.О. до членів гуртка «Літературне краєзнавство» Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ступенів.
11. Литвиненко В. Натхненні душі// Зоря. – 2002. - № 80.
12. Лоза-Сало Г. У селі мені все, як рідня// Приорільська правда. – 2010.- № 13.
13. Ляшко Л. Клуб «Надія» на відпочинку// ІнформБюро Царичанки. – 2009. - № 28.
14. Миценко М. Поклик отчої землі: Вірші. – Луцьк, 2009. – 118 с.

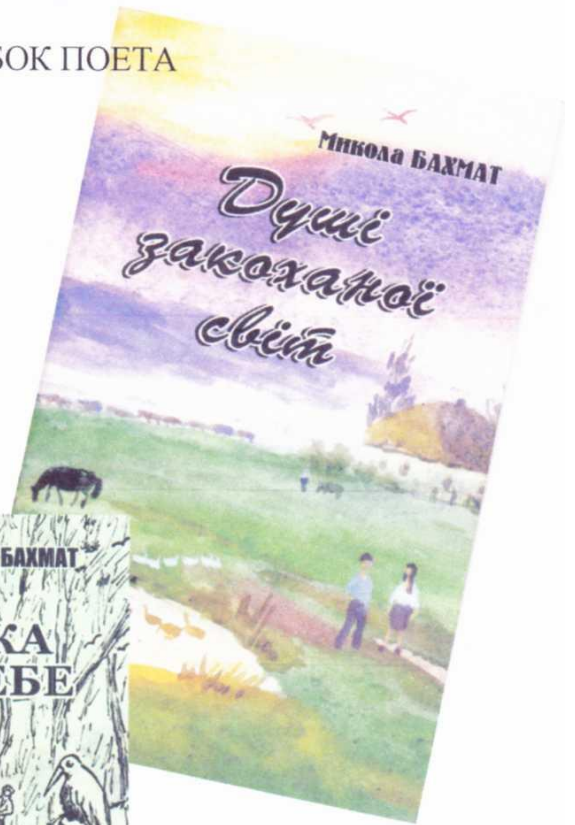
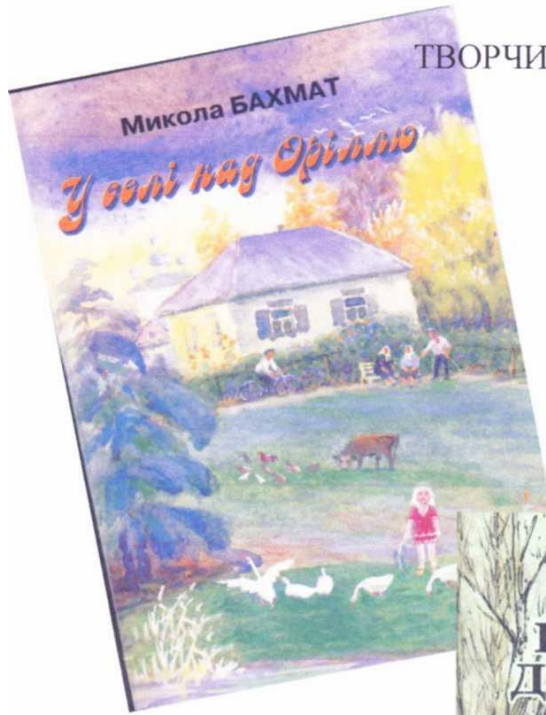
ДОДАТКИ

ФОТОГРАФІЇ ІЗ СІМЕЙНОГО АЛЬБОМУ

М.О. Бахмат на тлі Царичанки

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК ПОЕТА

М.О. Бахмат з дружиною Євгенією Кирилівною та доньками

Бахмат М.О, з мамою Марією Семенівною та сестрою Катериною Остапівною

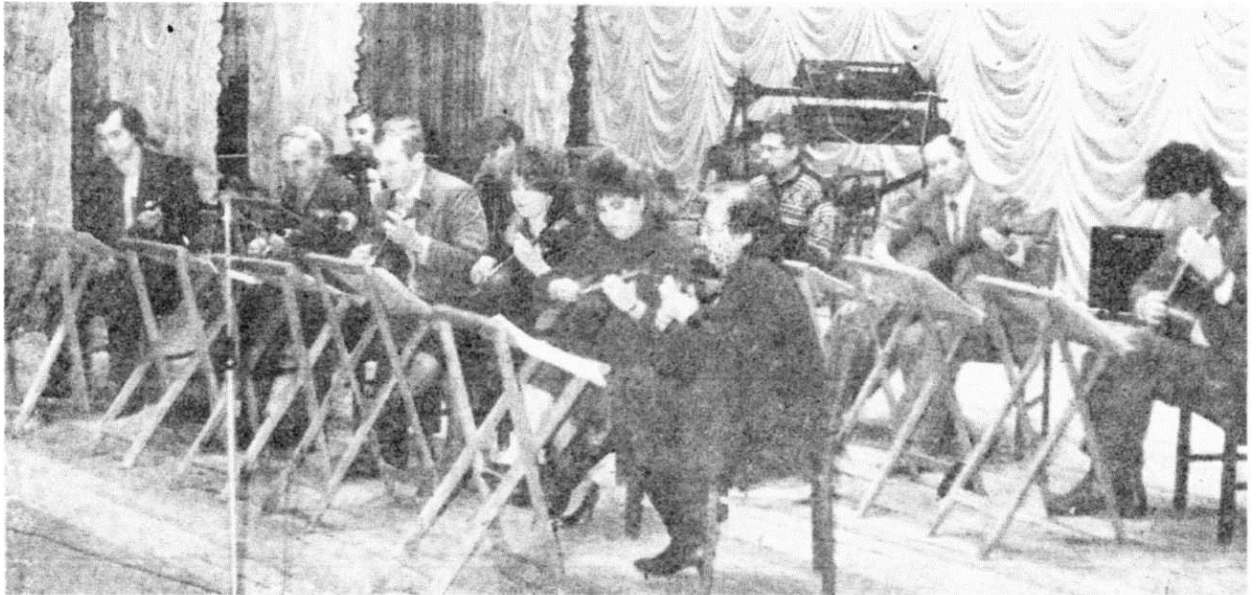
Бахмат М.О. у колі сім'ї

М.О. Бахмат (зліва) - активний учасник святкування Дня незалежності України в селищі Царичанка, 1994 р.

М.О. Бахмат (другий зліва) грає на домрі у складі оркестру народних інструментів, 1991 р.

Колектив редакції газети «Приорільська правда» селища Царичанка Дніпропетровської області, роботі в якій М.О. Бахмат (четвертий справа) віддав 40 років життя, 1991 р

АКВАРЕЛІ М.О. БАХМАТА

Наш двір в снігу

Наша хата в 50-ті роки

Ось так незвично інколи починає свого листа М.О. Бахмат

Додаток В

ПІСНІ НА СЛОВА М.О. БАХМАТА

ЮВІЛЕЙНА ТАТОВІ

Слова Миколи Бахмата

Музика Наталії Сапко

Як за-раз ба-чу я се-бе ма-ло-ю вес-ня-ний день про-мін-ням ви-гра-вав
мін-ням ви-гра-вав у ша-мо ма-ло-гий ще на-ді ако-то
схи-лив-ся і так ніжно обій-мав
вес-ню не за-бу-ши вже ні-ко-ли ні ом-чий дні, ні
ріг-ши ру-к ши-ло як на-че сон урч-ви-дів-ся каз-
ко-вий як на-че не зі мною то бу-ло як на-че
сон урч-ви-дів-ся каз-ко-вий, як на-че не зі мною то бу-
ло як на-че не зі мною то бу-ло і на роз-мо-ву
з ва-ми я і-ду хай вас зі-грі-є ю-ві-лейн-ю мо-ло-ді
і на-га-да-є все-и-мо-ло-ду хай вас зі-грі-є
ю-ві-лейн-ю мо-ло-ді і на-га-да-є все-и-мо-ло-ду

1. Як зараз бачу я себе малою.
Весняний день промінням вигравав,
І тато, молодий ще, наді мною
Схилився і так ніжно обіймав.
Ту весну не забути вже ніколи,
Ні отчий дім, ні рідних рук тепло.
Двічі:
Як наче сон привидівся казковий,
Як наче не зі мною це було. } 32 рази
2. Де ви поділися, далекі роки,
Що наче птахи в небуття летять?
О, як змінився оцей світ широкий!
І татові вже вісімдесят п'ять.

Я і тепер цим спогадам радію,
І Ваші чую лагідні слова.
Двічі:
Хай не вмирас на життя надія,
І пам'ять про дитинство ожива. } 32 рази

3. Яке це щастя: Ви іще зі мною
І на розмову з Вами я іду.
Двічі:
Хай Вас зігріє ювілей зимовий
І нагадає весну молоду } 32 рази

ПІСНЯ ПРО ЦАРИЧАНКУ

Слова Миколи Бахмата

Музика Наталії Сапко

Помірно рухливо, задушевно

У ро-ся-них тра-вах зем-ля і стріч-ка бла-кит-на О-
рі-лі. Тут ю-ність брод-ила мо-я, де
сте-пу ко-вал-ко-го хви-лі. Ца-ри-чан-ко, ко-ли-сан-ко
че-рем-хи дух-мя-но-ї у-ви, Віс-ні не сти-ха-ють до
ран-ку ас-ви і кві-туї со-тні літ Віс-
ні не сти-ха-ють до ран-ку ас-ви і кві-туї со-тні
літ

У росяних травах земля
І стрічка блакитна Орілі.
Тут юність бродила моя,
Де степу ловильного хвилі.

Приспів: Царичанко, колисанко!

Черемхи духмяної цвіт.

Пісні не стихають до ранку]

Живи і квітуй сотні літ.] 2 рази

Гора Калитва в чебрецях,
І храм задивився у воду.
Ти вся у дібровах, садах,
Чаруєш в усяку погоду.

Приспів.

В жнива від села до села
Які пшениці у нас родять!
З цілющого п'єм джерела
Твою сонцесяйну ми воду.

Приспів.

Тут все, як було в давнину,
Лелеки злітають у небо.
З тобою ми долю одну
В житті обираєм для себе.

Приспів.

ОТЧИЙ КРАЙ

Слова Миколи Бахмата

Музика Наталії Сапко

Помірно, ніжно

Тут сер-це схви-лю-ва-ло б'єть-ся і хо-четь-ся всіх об-ні-
ма-ти. О, рід-не се-ло, як жи-веть-ся? Чи ва-жко-то-бі ви-жи-ви-
ва-ти? У-се до-ро-ге тут зна-йо-ме, ма-гні-то-м мов тя-гне-не сю-
ди. Як до-б-ре вер-та-ти-сь до-до-му, ко-ли в сві-ті дов-го хо-
ди-в. Як до-б-ре вер-та-ти-сь до-до-му, ко-ли в сві-ті дов-го хо-
ди-в

Тут серце схвилювано б'ється
І хочеться всіх обнімати.
О, рідне село, як живеться?
Чи важко тобі виживати?

Усе дороге тут, знайоме,
Магнітом мов тягне сюди.
Двічі: Як добре вертатись додому,
Коли в світі довго ходив.

По вулиці йду, мов читаю
Я спогадів книгу живу.
Багато кого не впізнаю,
Мене теж не всі знають.

Над річкою явір тріпоче,
Мов кличе до себе спочить.

Двічі: Ну як не любити край отчий,
В якому так радісно жити?

} 2 рази

ПІСНЯ ПРО МАТІР

Слова Миколи Бахмата

Музика Наталії Сапко

Помірно сумно

У-же за ма-мо-ю не плачу, бо ро-ки при-га-ли-ли
 біль, і рід-ко їх у снах я ба-чу і не че-ка-ю ні від-
 кіль. І го-лос ма-мин за-бу-ва-ю хоч як не хо-чу при-га-
 дайть, див-люсь на кар-точ-ку зім-ма-ю: не-
 мов ас-ві во-ни сію-ять. Див-люсь на кар-точ-ку зім-ма-ю:
 не-мов ас-ві во-ни сію-ють А на-вкру-ги асш-ма вже
 но-ве і но-ві лю-ди на зем-лі... Ні,
 не зу-стрі-не ас-не зно-ву ма-ма у рід-ко-му се-
 лі. Ні, не зу-стрі-не ас-не зно-ву ма-ма
 у рід-ко-му се-лі

1. Уже за мамою не плачу,
 Бо роки пригасили біль,
 І рідко їх у снах я бачу,
 І не чекаю ні відкіль.
 І голос мамин забуваю,
 Хоч як не хочу пригадать.
 Двічі: Дивлюсь на карточку, зітхаю:
 Немов живі Вони стоять.

3. А навкруги життя вже нове
 І нові люди на землі...
 Двічі: Ні не зустріне мене знову
 Мама у рідному селі.

2. Мене ці очі виглядали,
 Руки носили, берегли,
 Вночі малого колисали –
 Усе для мене віддали.
 Ну що тепер мені сказати?
 Без Вас нелегко стало жить.
 Двічі: Нема, нема такої плати,
 Щоб за все мамі відплатить